

Anne Mette Kjær

Udviklingsforskningens indflydelse: betydningen af forskningskonsensus og politisk polarisering¹

Udviklingsforskningen har tradition for at være i tæt udveksling med udviklingspraksis. Men vi ved for lidt om de omstændigheder, der gør, at udviklingsforskningen har indflydelse. Denne artikel undersøger betydningen af forskningsfaglig konsensus og polarisering af politikområdet for forskningens indflydelse i Danmark og England. To casestudier af hhv. forskningsfeltet om politisk økonomi-analyse og forskningsfeltet om bistandens effekt viser, at en bred og stærk konsensus og en lav polariseringsgrad kan påvirke udviklingspolitik. Dette medfører dog ikke nødvendigvis, at forskningsindsigterne også tages til indtægt i implementeringsfasen.

Udviklingsforskning er defineret ved sit formål om at fremme forståelsen for de mange faktorer, der fører til samfundsmæssig og økonomisk udvikling. Dette indebærer oftest et normativt aspekt i form af et eksplicit eller implicit ønske om, at forskningen er relevant for – og kan påvirke – udviklingspolitik. Et førende center for udviklingsforskning skriver eksempelvis: “We believe passionately that cutting-edge research, knowledge and evidence are crucial to achieving the transformative changes that will bring about more equal, sustainable and safe societies where everyone can live secure, fulfilling lives free from poverty and injustice”.²

De offentlige institutioner, der finansierer udviklingsforskning, efterspørger i stigende grad, at forskningsprogrammer har strategier, der kan sikre anvendelse af programmernes resultater (Booth, 2012: 164; Harris, 2015: 26). Dette gør sig gældende i de fleste donorlande. I Danmark vurderes forskningsansøgninger efter tre ligeværdige kriterier: forskningshøjde, relevans for Danmarks udviklingspolitiske prioriteter og mulighed for en effekt på udviklingspraksis.³

I takt hermed er der et voksende antal publikationer om, hvordan forskere skal få deres budskaber ud (Evans, 2017; Tilley et al., 2017). Forskere bør ikke kun publicere i videnskabelige tidsskrifter. De bør også skrive letforståelige policy briefs og sørge for at præsentere deres resultater for praktikere. Men selvom forskerne følger disse anbefalinger, er det ikke givet, at deres forskningsresultater også får indflydelse på praksis. Politiske og administrative beslutninger påvirkes, som statskundskaben længe har vist, af en lang række forskellige fakto-

rer (Albæk, 1995; Christiansen og Nørgaard, 2006; Booth, 2012), hvoriblandt forskningsresultater sjældent er de vigtigste (Albæk, 1995; Lejano og Dodge, 2017). Politikere og embedsmænd er i sagens natur underlagt myriader af hensyn og har forskellige ideologier, idéer, interesser og incitamenter (Booth, 2012; Jacobsen og Petersen, 2019, dette nummer). Vi ved i realiteten meget lidt om omfanget af udviklingsforskningens indflydelse på udviklingspolitik eller om de betingelser, under hvilke forskningen får indflydelse.

Der findes studier af enkelte forskningsprogrammets indflydelse (Cassidy, 2017). Der findes studier, der forsøger at identificere en række strategier, forskere kan anvende for at maksimere deres forsknings effekt (Court og Maxwell, 2005; Court og Young, 2006; Stone, 2009). Disse eksisterende analyser beskæftiger sig hovedsagelig med, hvordan forskningsprogrammer kan designes, så budskaberne kommunikeres bedre, og med betydningen af at skabe tætte netværk mellem forskere og praktikere (Harris, 2015). De har i mindre grad fokuseret på karakteren af debatten inden for et forskningsfelt eller på karakteren af "modtageren" i form af den politiske og administrative beslutningsproces. Fra miljø- og klimaforskningen ved vi, at konsensus inden for et forskningsfelt som regel fremmer indflydelse på politikere og embedsmænd (Oreskes, 2004; Lejano og Dodge, 2017). Fra politologisk forskning ved vi, at forskellige politikområder er præget af forskellig grad af interessekonflikt (Christiansen og Nørgaard, 2006; Harris, 2015).

Målet med denne artikel er at bygge videre på disse indsigter og undersøge betydningen af henholdsvis (i) forskningsfeltets karakter, og (ii) karakteren af politikområdet for forskningens indflydelse. Jeg har valgt to cases, der varierer på disse parametre. Den første case er forskningen i betydningen af den lokale politisk-økonomiske kontekst for design og implementering af udviklingsprogrammer. Dette forskningsfelt er præget af en høj grad af konsensus. På modtagerside har der ikke været stærk polarisering eller interessekonflikt. Den anden case er forskningen i udviklingsbistandens effekt på vækst. Dette forskningsfelt er ikke præget af konsensus. Samtidig er området i Danmark blevet mere polariseret. Jeg undersøger disse to forskningsfelters indflydelse i både Danmark og England.

Litteratur om udviklingsforskningens indflydelse

Inden for udviklingsdebatten er indflydelse hyppigst blevet forstået som at forskningen skal føre til en ændring enten i debatten eller i den vedtagne policy (Court og Young, 2006; Booth, 2012). Implementeringsfasen er ofte enten blevet taget for givet, eller der er blevet argumenteret for, at politik og praksis er to sider af samme sag (Harris, 2015: 27). Inden for udviklingspolitik, hvor

der kan være langt fra vedtagelsen af en politik hos en bilateral donor i Nord til politikens gennemførelse i et modtagerland i Syd, er det imidlertid særlig vigtigt at skelne mellem politikvedtagelse og implementering. Efter politikbeslutningen er taget, kan en hel række forskellige aktører have betydning for, i hvor høj grad den implementeres (Thomas og Grindle, 1990; Winter og Nielsen, 2008). I denne artikel skelner jeg derfor mellem indflydelse som en ændring af den politiske dagsorden, en ændring af en vedtaget politik eller strategi eller en ændring i selve implementeringen (Booth, 2012).

Litteraturen fremhæver flere faktorer, der spiller ind på, hvorvidt forskningen har indflydelse. Som nævnt ovenfor har flere bidrag påvist betydningen af, at forskningsbudskaberne kommunikerer tydeligt. Samtidig må budskabet ikke kommunikerer i en alt for simplificeret form, fordi det i så fald kan misforstås (Court og Maxwell, 2005). Ligeledes fremhæves betydningen af stærke netværk mellem forskere, politikere og praktikere, hvori policy tænketanke kan spille en rolle som brobyggere (Harris, 2015: 31; Court og Young, 2006. Stone, 2009). Hvad der imidlertid i mindre grad har været diskuteret er, at disse omstændigheder ikke er en garanti for indflydelse. Måske er forskningens budskab ikke i overensstemmelse med, hvad der politisk er interesse i. Måske støder budskabet på modstand i implementeringsprocessen fra aktører, der har interesse i at bekæmpe forandring (Booth, 2012). Med andre ord er der faktorer på både afsendersiden og modtagersiden, der spiller ind.

På afsendersiden kan et forskningsfelt med modsatrettede budskaber gøre det svært for forskerne at opnå indflydelse, selvom de anvender de anbefalede strategier. Strategierne kan implicit hvile på en antagelse om, at der kan identificeres en endegyldig evidensbaseret sandhed, som kan kommunikerer lineært fra forskerne til praktikerne (Albæk, 1995; de Vibe, Hovland og Young, 2002; Oreskes 2004). Men, som Naomi Oreskes (2004) har påpeget, kan man, snarere end sandhedsbaseret viden, tale om, hvorvidt der er konsensus inden for et forskningsfelt. Ligesom i politik er der også forskellige interesser inden for forskningen, og det, der tæller som viden inden for et forskningsfelt, er også i en vis grad baseret på en forhandling (Albæk, 1995: 96). Oreskes (2004: 372) bruger betegnelsen konsensus om en situation, hvor der kan identificeres en bred enighed blandt de vigtigste eksperter inden for feltet, og hvor der ikke findes væsentlige publikationer, som modsiger denne enighed. Hun viser, at der er en sådan konsensus om menneskeskabt klimaopvarmning. I teorien vil en sådan konsensus fremme indflydelsen på politik og praksis, fordi budskabet er mere entydigt. I forhold til klimaforandring er dette også generelt tilfældet. Dog er den amerikanske klimadebat blevet fremhævet som en undtagelse, hvor en stærk, vedholdende forskningskonsensus ikke har været i stand til at påvirke

policy (Oreskes, 2004; Lejano og Dodge, 2017). Oreskes (2004) forklarer undtagelsen med en stærk ideologisk polarisering,

På modtagerside vil udviklingsforskningens indflydelse afhænge af den politiske kontekst. Den eksisterende litteratur nævner ”den politiske kontekst” på en forholdsvis bred måde (Court og Maxwell, 2005; Booth, 2012). Booth (2012) gør opmærksom på, at forskningsbudskaber kan have sværere ved at få indflydelse, hvis de ikke passer med interesser og/eller incitamentsstrukturer. Et højt konfliktniveau kan have betydning for brugen af forskningsbudskaber. Hvis et policy-område er polariseret, kan forskningsbudskaber blive brugt som ammunition af de aktører, der finder, at budskabet støtter deres holdning (Weiss, 1979; Albæk; 1995; Frey, 2010). Hvis det derimod er præget af kontinuitet og lav grad af polarisering, er der ifølge Kathryn Frey (2010: 673) højere sandsynlighed for, at den resulterende politik bliver informeret af forskningen. Erik Albæk (1995: 85) argumenterer her for, at en lavere grad af polarisering medfører en anden type indflydelse, fordi beslutningsstrukturen er mere inkrementalistisk. Der vil typisk ikke blive søgt efter mange forskellige alternativer til den eksisterende politik. I stedet kan organisationen gennemgå en kontinuerlig læring, i hvilken forskningsbudskaber kan indgå som præmis.

Metode

Som al samfundsvidenskabelig forskning har udviklingsforskning en karakter, hvor den i et vist omfang afdækker og systematiserer viden, der allerede eksisterer i samfundet blandt lægfolk. Denne viden siver så tilbage igen, så der hele tiden er en udveksling af viden. Dette betyder, at samfundsforskningens indflydelse er sværere at påvise end naturvidenskabens. Det er denne konstante udveksling mellem forskning og praksis, som Anthony Giddens benævnte ”den dobbelte hermeneutik” (1984: 374). Inden for udviklingsforskningen er denne observation særdeles relevant. Forskere har nemlig siden udviklingsbistandens begyndelse arbejdet regelmæssigt sammen med praktikere. Det er almindeligt, at forskere i perioder er ansat i udviklingskontorer eller lokale ambassader. I Danmark har forskere været repræsenteret i Danidas styrelse, som har rådgivet den siddende minister siden bistandens start i 1962 (Bach et al., 2008). Omvendt kan praktikere have en ph.d. grad i økonomi eller udviklingsstudier. Der er mange eksempler på, at de har taget orlov for at forske mere i et bestemt udviklingsrelateret emne.⁴ Denne konstante udveksling mellem forskning og praksis har to modsatrettede implikationer for mit formål her. På den ene side er udviklingsforskningen en god sektor at studere, fordi forskningen ikke, som introduktionsartiklen til dette tema giver eksempler på, har fjernet sig fra praksis (Jacobsen og Petersen, 2019). Dermed er der gode muligheder

for indflydelse. På den anden side gør det det sværere at koble policy-ændringer til forskningen og dermed konkludere noget sikkert om, hvorvidt det reelt er forskningen, der har haft indflydelse.

Ud fra den teoretiske antagelse om grad af forskningskonsensus og grad af polarisering af policy-området har jeg valgt to cases fra forskningsfelter med forskellig grad af konsensus og polarisering: forskningen i betydningen af politisk økonomianalyse og forskningen i bistandens effekt. I den første case-analyse starter jeg med en undersøgelse af Englands udviklingspolitik. Herefter undersøger jeg, om jeg kan finde tilsvarende mønstre i Danmark. Den anden case-analyse gennemfører jeg med fokus på, hvorvidt forskningen i bistandens effekt havde indflydelse på den danske udviklingspolitiske dagsorden, som blev polariseret omkring 2001, og herefter undersøger jeg, om jeg finder noget tilsvarende i England, hvor der ikke var polarisering. I begge cases laver jeg altså within-caseanalyser, hvor jeg diskuterer, om identificerede mønstre kan findes tilsvarende i det andet land (Gerring, 2007: 204-207). Denne tilgang tillader mig ikke at generalisere, men den gør det muligt for mig at sandsynliggøre betydningen af henholdsvis konsensus på afsenderside og polarisering på modtagerside.

Jeg har som datagrundlag kombineret en grundig analyse af videnskabelige produktioner med policy-dokumenter, debatter og interviews: I hver case har jeg først vurderet status af feltet i akademiske publikationer med henblik på at identificere, hvorvidt feltet er præget af konsensus. Herefter har jeg karakteriseret modtagersiden og graden af polarisering af området. Jeg har dernæst undersøgt, om forskningsbudskaberne er blevet debatteret eller trukket på af praktikere. Det gjorde jeg ved at læse de vigtigste policy-dokumenter, væsentlige folketings- og mediedebatter, samt ved at interviewe eksperter med viden om bistand, enten fra konsulent- eller forskningsverdenen eller fra de statslige bistandsorganisationer i Danmark og England. I alt har jeg interviewet 18 personer i Aarhus, København, London, og Brighton mellem 10. oktober og 22. december, 2018. I tillæg til de personlige narrativer har jeg sporet citationer i de vigtigste strategidokumenter inden for hver case og set på, hvilke forskere, om nogen, disse dokumenter refererer til.

Forskningen i politisk økonomianalyses betydning

Konsensus?

Betydningen af politik blev mere fremherskende i udviklingsforskningen fra 1980'erne. Adrian Leftwich (1993) var en af de første politologiske udviklingsforskere, der fremhævede den politiske interesse- og klassekamps rolle i de asiatiske "tigres" evne til at fremme udvikling. Moore og Putzel (1999) argumen-

terede, på basis af en grundig litteraturgennemgang, for, at statskundskabens indsigter burde anvendes mere direkte i udviklingsprogrammer. De henviste til bidrag i den dengang relativt ny statscentrerede bølge, som eksempelvis Theda Skocpols (1992) arbejde om statens rolle i udviklingen af USA's socialpolitik og Harvard-politologen Merilee Grindles og John Thomas' arbejde med reformpolitik (Thomas og Grindle, 1990). Mick Moore (2001) fulgte op med mere konkrete bud på, hvordan en forståelse af politiske institutioner kunne inkorporeres i udviklingsprogrammer.

Parallelt hermed udkom også en række bidrag fra skandinaviske forskere. Allerede i 1988 publicerede Ole Therkildsen bogen *Watering White Elephants* om donorerers hjælp til at forbedre drikkevandssystemer i Tanzania. Therkildsen trak på tidlige teorier om offentlig forvaltning. Gennem en analyse af de enkelte vandprogrammer fandt han frem til, at "blue-print designs", der ikke var tilpasset den lokale kontekst, ikke var lykkedes. Senere trak Therkildsen på disse resultater, da han for Danida udarbejdede redskaber til at bygge kapacitet (Boesen og Therkildsen, 2005). Tilsvarende argumenterede den svenske politolog, Goran Hyden, for, hvordan lokale samfundsstrukturer både kunne fremme og hæmme udviklingsplanlægning, men at donorer i hvert fald ikke kunne tillade sig at ignorere dem (Hyden, 1983). Dette arbejde blev senere grundlaget for Hydens fokus på konteksttilpassede forståelser af god regeringsførelse (*good governance*), og for hans efterlysning af flere magtanalyser i bistandsverdenen (Hyden, 2005).

Der er hyppige krydsreferencer disse bidrag imellem. Særligt går Merilee Grindles arbejde om politik og implementering igen, ligesom både Mick Moore og Hyden refereres flittigt. Den forskningsmæssige konsensus er altså opstået via gradvis akkumuleret viden internationalt og med henvisning til de samme rødder i politologien. En læsning af debatten om politisk økonomianalyse finder ingen bidrag, der argumenterer imod vigtigheden af politisk økonomianalyse. Betænkeligheder går snarere på, at donorerne kan mangle incitament til at tage indsigterne til indtægt (Booth, 2012; McLoughlin, 2012).

Polarisering af policy-området?

OECD-landenes udviklingspolitik blev i 1990'erne præget af den kolde krigs ophør. Donorerne var i stigende grad begyndt at stille krav om "god regeringsførelse" til gengæld for bistand. Det var ikke længere i orden at støtte diktatorer. Forvaltningsreformer og antikorrupsionsprogrammer vandt i stigende grad indpas. Men donorerne erfarede allerede efter forholdsvis kort tid, at sådanne programmer var svære at gennemføre med succes. Der fandtes ikke et hurtigt fix i forhold til at indføre institutioner efter et primært vestligt forbillede

(Grindle, 2004; Kjær, 2014). Denne erkendelse drev donorer til at søge efter forklaringer på reformernes blandede resultater. Her gav det mening bedre at forstå karakteren af de nationale politiske systemer og disses underliggende politiske økonomi (Grindle, 2004; OECD-DAC, 2009). Blandt andet derfor blev flere udviklingskontorer interesserede i den politologisk inspirerede udviklingsforskning (Warrener, 2004). Forskningsindsigterne opstod således på et tidspunkt, hvor der var ganske meget selvrefleksion blandt udviklingskontorer, der havde været gennem en organisatorisk læringsproces og gjort erfaringer med, hvad der (ikke) virkede. Skiftet til politisk økonomianalyse blev derfor, som vi skal se, ikke primært drevet af politikere, men ligeså meget af et samspil mellem forskere og embedsmænd i en atmosfære, der var præget af lav grad af polarisering.

Forskningens indflydelse

Det engelske udviklingskontor, DfID, var blandt de første, der arbejdede fokuseret med politisk analyse. Primus motor var en tidligere direktør for DfID's Asiensektion, Sue Unsworth, som i årene 2001-2002 var på arbejdsorlov på Institute of Development Studies (IDS), University of Sussex. Unsworth arbejdede sammen med forskere fra IDS systematisk med, hvordan udviklingsaktører kan blive bedre til politisk analyse. Unsworth var inspireret af Mick Moores arbejde med at bygge bro mellem politologi og udviklingsforskning (Interviews, London og Brighton, November, 2018; Warrener, 2004). Unsworth publicerede flere af disse arbejder i letforståelig form (Unsworth, 2001, 2002, 2003). Hendes 2003-publikation om "better government" byggede på ovennævnte forskningskonsensus og var skrevet udelukkende til udviklingspraktikere. Hvor den første halvdel opsummerede eksisterende viden, handlede den sidste halvdel, med titlen "How donors can support better government" om, hvordan denne viden kunne omsættes til praksis. Den havde afsnit med konkrete skridt, donorer kunne tage, hvilket var reflekteret i overskrifterne på afsnittene, såsom "Start with the country context, not with specific policies", og "Think strategically about change itself" (Unsworth, 2003). Unsworths arbejde åbnede døren for politisk analyse i DfIDs arbejde og også blandt donorer internationalt.⁵ Unsworth havde tæt forbindelse til Clare Short, som var udviklingsminister i England på det tidspunkt. Short ville gerne ændre den hidtidige, ret tekniske, tilgang til bistand og var interesseret i de politiske budskaber. "Clare Short really picked this up ... She used to read a lot" (Interview, Stifter af the Policy Practice, London, 7. november). Short bad Unsworth om at foretage en rundrejse til DfID's landekontorer for at udbrede budskabet (Warrener, 2004: 5). Landekontoret i Bangladesh havde netop bedt en konsulent,

Alex Duncan, om at foretage en landeanalyse af Bangladesh. Duncan havde selv været på et ophold ved St. Anthony's college og havde læst samme litteratur som Unsworth. "I was working with Oxford Policy Management (et konsulentfirma) at the time but we had had a research group at Oxford and we were very focused on applied research" (Interview, Stifter af the Policy Practice, London, 7. november). Landerapporten blev den første politiske analyse foretaget for DfID. Dens hovedkonklusioner var nye, fordi de ikke kun understregede betydningen af institutioner, men også betydningen af en politisk forståelse af, hvilke institutioner det var muligt at forbedre, og hvilke det ikke ville være realistisk at reformere (Duncan et al., 2002). Clare Short iværksatte herefter en række såkaldte "drivers of change"-analyser for først Nigeria og herefter et stort antal andre lande. Typisk samarbejdede forskere og konsulenter om disse analyser. I DfID blev en IDS-forsker (Mark Robinson) chef for governance-enheden og var en af dem, der skubbede på for at omsætte de brede indsigter til praktisk politisk økonomi analyse. Efterlysningen af mere omsættelighed førte til, at politisk økonomianalyse blev en vigtig del af mange bistandsprogrammer hos DfID. Politisk økonomikurser bliver nu rutinemæssigt tilbudt DfID's programmedarbejdere (Interviews, London og Brighton, oktober, 2018; se også DfID, 2009; Dasandi et al., 2019).

Spørgsmålet er dog, hvor langt ud i den faktiske programimplementering, politisk økonomianalyse er slået igennem. David Booth og Sue Unsworth indledte i 2014 et paper med, at donorerne havde fundet det "hard to move from thinking politically to working differently" (Booth og Unsworth, 2014). På trods af at politisk analyse er blevet et hensyn, der automatisk inkorporeres i udviklingen af britiske udviklingsprogrammer, har der jævnligt været eksempler på, at analysens resultater ignoreres. Landekontorer er under pres for at bruge bistandsmidlerne. Det er omkostningsfuldt at ændre eller helt stoppe et program, som der allerede er afsat penge til. En politisk analyse, der bliver udført inden et program bliver påbegyndt, kan være så politisk farlig, at den bliver stemplet fortrolig og ikke bliver delt med det efterfølgende implementeringsteam (Interviews, London og Brighton, 2018).

Danmark havde ikke en "Clare Short" på det tidspunkt, hvor politisk økonomianalyse blev aktuelt. Da Fogh Rasmussen-regeringen kom til i 2001, blev Per Stig Møller udenrigsminister med ansvar for udviklingsområdet, der hermed mistede sin egen minister. Men på det administrative niveau var der derimod udenrigsministerielle embedsmænd, der interesserede sig for forskningsinput (Interview, chef for Danidas evalueringsenhed, København, 31. oktober, 2018). Budskabet om vigtigheden af politisk kontekstanalyse fandt således vej gennem de ansatte i Danida, der interesserede sig for det.

Evalueringkontoret i Danida havde mange forskningsinteresserede, og enkelte med en ph.d.-grad i økonomi eller udviklingsstudier. I starten af 00'erne efterspurgte evalueringkontoret en analyse af kapacitetsopbygningsprogrammer (Interviews, København, oktober, 2018). Boesen og Therkildsen (2005) studerede 18 danske bistandsprogrammer og udviklede heraf en metode til bedre at evaluere kapacitetsopbygningsprogrammer. Metoden blev udviklet i tæt samarbejde med personale på både ambassader og i Danidas evalueringseenhed. Rapporten anvender begrebet ”drivers of change” og bruger en del af de britiske analysers begrebsapparat. Den trækker også i høj grad på politologisk organisations- og implementeringsteori. Deres evalueringsværktøj er sidenhen blevet hyppigt anvendt. David Booth kunne således i 2015 konkludere, at Therkildsens *Watering White Elephants* på sin vis havde været forud for sin tid og ad snørklede veje havde haft stor indflydelse (Booth, 2015).

Hvorvidt politisk økonomianalyse slår igennem i den faktiske programimplementering, afhænger til dels af det enkelte landekontor. Vigtigheden af politisk analyse blev skrevet ind i Danidas ”aid-management guidelines” i 2010-2011, men samtidig har lokalkontorer og ambassader oplevet reduktion af personale (MFA, 2011). Dette medfører, at der er ikke på samme konsekvente måde som i England, er blevet afsat ressourcer til at gennemføre denne type analyse i programforberedelserne. DfID har en forskningsenhed på ca 60-70 medarbejdere, mens der i Danidas udviklingsfaglige tjeneste nu er 11 medarbejdere, der har mange andre opgaver ud over at beskæftige sig med faglige analyser (Interview, Danmarks ambassadør i Accra, 22. december, 2018). Danmark har oparbejdet en tradition for at være tilpasningsdygtig til lokale kontekster (OECD-DAC, 2011; interview, Danmarks ambassadør i Accra, 22. december, 2018). Men på ambassaderne er der skåret på personalet, hvilket gør, at der ikke altid er tid til at få gennemført en politisk økonomianalyse af nye programmer. Danidas støtteprogram til kapacitetsopbygning af Ghanas skattemyndigheder fik eksempelvis problemer, og Danida måtte indse, at der på modtagerside var mange og stærke interesser i status quo (MFA, 2018). ”Det ville Danida sandsynligvis have set, hvis der havde været tid til at lave en ordentlig politisk økonomianalyse” (Danmarks ambassadør i Accra, 22. december, 2018).

Opsummerende har en forholdsvis enig forskerverden været i stand til at trænge igennem med budskabet om at tænke udviklingsarbejdet politisk. Men i selve implementeringen af programmerne har politisk analyse fortsat begrænset plads.

Forskningen i udviklingsbistandens effekt

Konsensus?

Forskningen i bistandens effekt på modtagerlandenes økonomiske vækst begyndte ikke længe efter, at de vestlige lande startede med give udviklingsbistand. Det blev snart klart, at bistandens effekt var svær at måle, ikke mindst fordi den har mange forskellige formål (Kovsted, Broegaard og Andersen, 2012). Selvom det i sidste ende drejer sig om at bidrage til modtagerlandenes udvikling, kan bistanden være rettet mod forbedring af sundhed, genopbygning af skrøbelige stater eller styrkelse af menneskerettigheder.

Der er ligeledes stor forskel på, om bistanden på makroniveau samlet set har en effekt på økonomisk vækst, og på om konkrete bistandsprojekter på mikro-niveau opfylder deres formål. I 1986 pegede Paul Mosley således på et såkaldt mikro-makroparadoks i udviklingsbistanden. Når man på mikroniveau studerede effekten af et højt antal af udviklingsprojekter, kunne der identificeres en positiv effekt. Imidlertid var en sådan effekt svær at finde på makroniveau (Mosley, 1986). Cassen (1994) fandt i et stort studie, at de fleste projekter virker i forhold til deres eget formål, men at det på makroniveau er svært at sige, om bistanden har haft en effekt på vækst. Riddels bidrag (1987; 2007) anerkendte, hvor komplekst området er, men endte med forsigtigt at konkludere, at bistandens samlede effekt var positiv (Riddel, 2007). Martin Paldam (1997) vurderede, at 37 danske projekter havde varierende grad af succes. I alt kunne ca. halvdelen af projekterne, ifølge Paldam, demonstrere positive resultater, hvilket ledte ham til en kritisk stillingtagen til bistanden.

På makroniveauet har resultaterne peget i forskellig retning. I en tidlig artikel identificerede Levy (1988) fx en signifikant positiv effekt på vækst i Afrika Syd for Sahara, mens Boone (1996) fandt, at bistand ikke har medvirket til højere vækstrater i fattige lande. I en meget omtalt artikel fandt Burnside og Dollar (2000), at bistand interagerede med policies, sådan at den havde en positiv effekt på vækst i lande med gode økonomiske politikker, og ingen effekt i lande med dårlige politikker. Omtrent samtidig viste Hansen og Tarp (2001) en positiv effekt på vækst, selv i lande med dårlige politikker. Burnside og Dollars artikel blev fulgt op med en ny undersøgelse af Collier og Dollar (2001), hvori de anbefalede, at donorerne brugte deres resultater som en fordelingsregel. Reglen gik så ud på, at kun fattige lande med gode økonomiske politikker skulle have bistand.

Makro-undersøgelser har den udfordring, at det er vanskeligt at finde instrumentvariable, der kan tage højde for den såkaldte allokerings effekt; altså det fænomen, at donorerne gerne vil give til de fattigste lande og derfor ofte kanaliserer bistanden til mere trængende lande i takt med, at et modtagerland

bliver rigere. Der skal derfor findes instrumentvariable, der påvirker bistandens størrelse uden at påvirke vækst (Dalgaard, Tarp og Hansen, 2004). Studier, der ved hjælp af instrumentvariable forsøger at tage højde for denne allokeringseffekt har fundet at bistand *har* en lille positiv effekt på per capita BNP-vækst (Brückner, 2013; Galiani et al., 2017).

Et metastudie af fagfællebedømte arbejder om bistandens effekt konkluderer ligeledes, at der er en signifikant men lille positiv effekt på vækst (Doucouliagos og Paldam, 2014).⁶ Ligeledes finder Arndt, Jones og Tarp (2015) i et meta-studie, at bistandens effekt er positiv. De argumenterer også for, at akademiske studier i det seneste årti har bevæget sig tættere på enighed i den ”positive lejr”. Imidlertid findes der fortsat publikationer imod, såsom Dreher og Langlotz (2015), som ingen effekt finder. Opsummerende viser de mange modsatrettede forskningsbidrag, at der ikke har udviklet sig en konsensus inden for forskningen i bistandens effekt. Debatten har, ifølge nogle iagttagere, været påvirket af ideologiske ståsteder om ”for” og ”imod” (Engel, 2017; interviews, København, oktober, 2018).

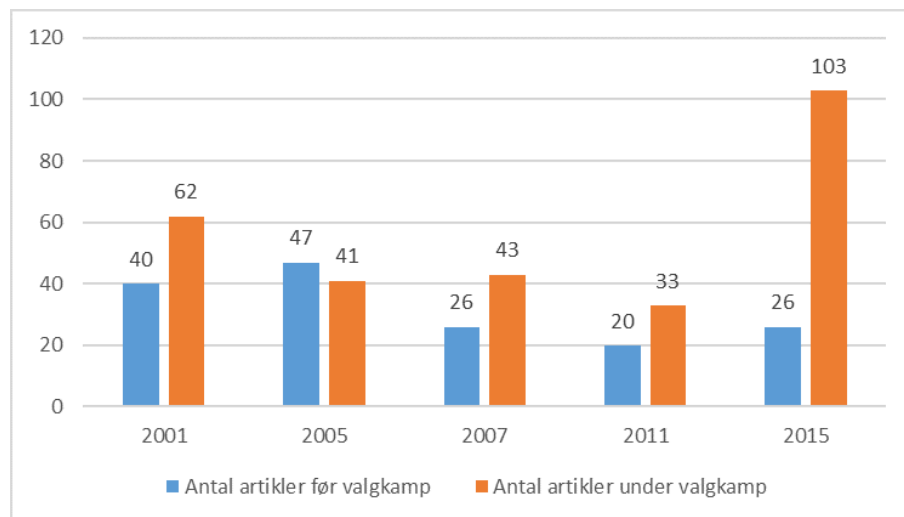
Polarisering af policy-området?

I Danmark er bistandens lave polariseringsgrad op til årtusindskiftet veldokumenteret (Holm, 1982; Olsen, 1995; Bach et al., 2008; Brunbech og Olesen, 2013). Der var bred opbakning til et generøst bistandsniveau og et stærkt fattigdomsfokus. Denne opbakning blev forklaret dels ved et såkaldt tæt policy-community, hvor alle havde en fælles interesse i bistanden, en interesse der både var båret af at ville styrke Danmarks position udadtil, af en humanistisk værdi om omfordeling fra rig til fattig på globalt plan og af danske erhvervsøkonomiske interesser (Olsen, 1995; Lancaster, 2007; Brunbech og Olesen, 2013). Bistanden blev derfor sjældent genstand for konflikt. I det ny årtusind ændrede dette sig. En bistandsskepsis havde bredt sig, dels hos Dansk Folkeparti, dels hos partiet Venstre, som i november 2001 blandt andet gik til valg på et løfte om at skære bistanden med 1,5 mia. kroner til fordel for sundhedsudgifter i Danmark. Lancaster (2007) bemærkede, at dette var første gang, bistanden var blevet præsenteret i den offentlige debat som et trade-off med det hjemlige serviceniveau. Venstre og konservative dannede efter valget 20. november 2001 regering med Dansk Folkeparti som støtteparti. Dette betød, at udviklingspolitik nu kunne beslattes uden støtte fra de små midterpartier, der typisk var for bistand (Brunbech og Olesen, 2013).

Nyere analyser observerer, at udviklingspolitikken de senere år mere og mere er blevet genstand for hjemlige politiske slagsmål (Engberg-Pedersen og Fejerskov, 2018; Marcussen, 2018). For at dykke nærmere ned i debattens karakter

foretog jeg først en optælling af antallet af artikler om udviklingsbistand i de 15 danske landsdækkende dagblade både tre uger før valget blev udskrevet og tre uger under valgkampen i årene 2001, 2005, 2007, 2011 og 2015. Herefter nærlæste jeg artiklerne for at vurdere graden af uenighed mellem partierne. Figur 1 viser, at med undtagelse af valget i 2005 og i særlig høj grad i 2015 blev der skrevet flere artikler om udviklingsbistand i de tre uger under valgkampen end før, hvilket er et tegn på politisering.

Figur 1: Avisartikler der diskuterer bistand under valgkampene

Kilde: Infomediasøgning på artikler i de 15 landsdækkende dagblade.

Både i 2001 og 2015 førte Venstre valgkamp på at skære i bistanden og øge hjemlige sundhedsudgifter.⁷ Begge valgkampe var præget af polarisering af debatten med stor uenighed partierne imellem. Men hvor der i 2001 var strid mellem Venstre og Socialdemokraterne, var Socialdemokraterne i 2015 nu enige med Venstre i at beholde et niveau på 0,7 pct. af bruttonationalproduktet. Venstrefløjspartierne og Det Radikale Venstre vil fortsat opretholde et højt niveau (Engberg-Pedersen, 2018), men det socialdemokratiske skift har sandsynligvis bevirket, at udviklingsbistand ikke var et vigtigt emne i valgkampen i 2019.

I England har flere aviser, fx *the Daily News*, jævnligt dækket korrupsionssager og fremhævet bistanden som spild af penge (Foreman, 2013; Scott, 2017). Alligevel synes politiseringen i medierne ikke at have givet sig udslag i en tilsvarende polarisering mellem de politiske partier. Tværtimod, i 00'erne satte

Tony Blairs regering med sin internationale interventionisme udviklingsbistand højt på dagsordenen (Aza, 2016). Efterfølgende borgerlige regeringer har også bakket op om øget udviklingsbistand, og under David Cameron blev der udviklet en stærkere konsensus på tværs af partierne om, at det er en moralsk forpligtelse at give udviklingsbistand (Tran, 2012; Heppell, Crines og Jeffrey, 2017). Der har derfor været politisk opbakning om bistanden, hvor man synes at enes om et eksplicit ønske om at afhjælpe fattigdom og sygdom i den tredje verden. Forfatterne til en analyse af parlamentsdebatter om udviklingsbistand under Cameron observerer, at nogle konservative medlemmer satte spørgsmålstegn ved, hvorfor udviklingsbistand skulle have så høj prioritet. Flere spurgte til, om bistanden nu også gav gode resultater. Men politikerne spurgte mere til prioritering af bistand end til niveauet. Og det lykkedes Cameron at skabe opbakning til et øget bistandsniveau inden for partiet. Den konservative opbakning til bistand skyldes flere faktorer, men efter Thatchertidens nedskæringer og Falklandskrigen afspejlede den i høj grad et hensyn til image, idet Tory-partiet havde fået et rygte for at være ”the nasty party” (Financial Times, 2014). Cameron så bistanden som en måde at imødegå dette rygte på med et signal om at være internationalt stemt (Interview, professorial fellow ved IDS, Sussex University, 6. november). Hvor længe denne lave polariseringsgrad holder, er en anden sag, der ikke skal diskuteres her.

Efter et fald i britisk bistand i løbet af 1990’erne, steg bistanden således fra et niveau på under 0,3 pct. af BNI i 2000 til 0,7 pct. i 2014. Begge lande har nu et niveau på 0,7 pct., men hvor Danmark har skåret betydeligt fra et højere niveau efter en øget polarisering, har England gradvist øget fra et lavere niveau og oplevet mindsket polarisering (indtil videre).

Forskningens indflydelse?

I undersøgelsen af hvorvidt forskningen havde indflydelse på den danske bistandspolitiske dagsorden, er det oplagt at se på debatten op til den store nedskæring i bistanden i 2001, fordi det var her, udviklingsbistanden blev politiseret. En læsning af avisartikler om udviklingsbistand i valgåret viser, at forbavsende få politikere henviste til forskningsresultater. Debatten drejede sig primært om størrelsen af bistanden som procent af BNP og blev mere begrundet i holdninger end i evidens. Men i forudgående debatter er der eksempler på, at særligt repræsentanter fra de borgerlige partier henviste til forskningsresultater, der viste bistandens negative effekt. Medlemmer af Dansk Folkeparti og Venstre refererede eksempelvis i flere debatter til Paldams bog fra 1997, også selvom den ikke havde fuldstændig klare budskaber om bistandens effekt. Således stillede Kim Behnke i en folketingsdebat i 1998 en række spørgsmål til

udviklingsminister Poul Nielsson, fx om bistanden ikke blot gik til korruption, om den overhovedet havde en effekt, og hvorvidt såkaldt "ulandssocialisme" med mislykkede projekter i form af "hvide elefanter" var udbredt. Udviklingsministeren svarede blandt andet på følgende måde: "Hr. Kim Behnke talte også om de hvide elefanter i ulandene og om sammenhængen mellem dem og begrebet 'ulandssocialisme', som jo er taget fra professor, dr.oecon. Martin Paldams bog om den danske ulandspolitik ...".⁸

Partiet Venstre skelede nok til, at Dansk Folkeparti kunne blive støtteparti. Venstre blev i 1998 også skubbet af de konservative, der meldte ud med et ønske om nedskæring af bistanden. Og i 1998 foreslog Venstre en fastfrysning af midlerne: "Med henvisning til professor Martin Paldams bog fra sidste år, *Dansk u-landshjælp – altruismens politiske økonomi*, der leverede et hårdt angreb på bistandens substans, kræver Venstre ... en fastfrysning af bistandsmidlerne – indtil man har fået bistandens effektivitet undersøgt" (Breum, 1998). Det tyder altså på, at politikerne i disse eksempler brugte Paldams resultater som "policy-ammunition", som det bedst passede med deres egen dagsorden.⁹

I valgåret 2015 var der også eksempler på, at politikere kunne læne sig op ad det resultat, de ønskede. I en høring i folketingets udenrigsudvalg debatterede blandt andre professorerne Christian Bjørnskov og Finn Tarp fra to forskellige ståsteder: Hvor førstnævnte holdt fast i, at bistanden ingen effekt havde, talte sidstnævnte for en effekt. Det interessante ved debatten var ikke, at der var uenighed mellem forskerne, men snarere at politikere lyttede til det budskab, der bedst passede ind i deres partis politik. Liberal Alliances Mette Bock tog eksempelvis det negative budskab op og stillede sit spørgsmål til eksperterne ud fra præmissen om, at "når bistanden nu overordnet set ikke virker", hvilke strategier kunne man så anvende.¹⁰ I England har der, som nævnt, været kritik af bistanden, men den "negative lejr" er ikke blevet brugt som ammunition med så stor gennemslagskraft som i Danmark blandt højrefløjspolitikere.¹¹ Der har været negative stemmer indenfor det konservative parti. Et parlamentsmedlem henviste eksempelvis til forskning, der viste, at kun halvdelen af modtagerlande af engelsk bistand havde leveret resultater (Heppell, Crines og Jeffery, 2017: 901). Men ingen af de kritiske røster citeret fra denne debat nævnte debatten om bistandens effekt på vækst (Heppell, Crines og Jeffery, 2017). Dette kan indikere, at tværpolitisk enighed og lav polariseringsgrad gør, at der ikke opstår så stort et behov for at bruge forskningsresultater selektivt.

Konklusion

Udviklingsforskere søger at kommunikere deres resultater, så de får indflydelse på praksis. Men gode kommunikationsstrategier betyder ikke nødvendigvis,

at forskningen får indflydelse. Jeg har i denne artikel undersøgt betydningen af forskningskonsensus og politisk polarisering for indflydelse. Forskningen i politisk økonomianalyse havde gode betingelser for indflydelse, fordi forskningsfeltet var præget af konsensus, og området var ikke polariseret. Forskningsresultaterne blev da også indarbejdet i udviklingsprogrammer. Alligevel var der både i Danmark og England problemer med at anvende politisk økonomistrategierne i den faktiske implementering på grund af manglende tid til at udføre analyserne eller manglende interesse i at efterleve dem. Den anden case, forskningen i bistandens effekt, havde knap så gode betingelser for indflydelse. Der var ikke konsensus om resultater, og området blev i Danmark politiseret og polariseret op til valget i 2001. Forskningsresultater blev brugt som policy-ammunition, altså som argumenter til støtte for en bestemt holdning. I England var der ikke eksempler på, at forskningen om negativ effekt blev brugt som ammunition. De to felter var således præget af to forskellige former for indflydelse. Forskningen i bistandens effekt havde en tilfældig indflydelse, på grund af områdets høje polariseringsgrad. Med hensyn til politisk økonomianalyse indgik budskaberne i et område, der ikke var præget af stærke interessekonflikter. Indsigterne kunne således indgå i en organisatorisk læringsproces og blev gjort til officiel politik. Alligevel var der grænser for indflydelsen på de faktisk udførte programmer.

Noter

1. Denne artikel blev til i forbindelse med forskningsprogrammet Political Settlements and Revenue Bargaining (www.ps.au.dk/psrb) finansieret af Danidas forskningsfaglige udvalg. Stor tak til Christian Bøtcher Jacobsen, til to anonyme fagfæller for grundige kommentarer, til de 18 eksperter der var generøse med deres tid og indsigt samt til Tove Degnbol, Lars Engberg-Pedersen, Ole Winckler Andersen, Ole Therkildsen, Martin Paldam og Helle Ørsted Nielsen for at læse og kommentere på tidligere udkast.
2. <https://www.ids.ac.uk/about/impact/> (25. april, 2019).
3. Danida Fellowship Centre, Assessment Criteria for FFU applications. <https://df-centre.com/window-1-research-in-danida-priority-countries/> (25. april, 2019)
4. Denne observation er dels min egen, gennem erfaring i og med Danida, dels baseret på de 18 gennemførte interviews for denne artikel.
5. Se <https://thepolicypractice.com/sue-unsworth/> (28. november, 2018), og se også Verdensbankens nekrolog <http://blogs.worldbank.org/publicsphere/sue-unsworth-side-upside-down-view>
6. Debatten efter 2010 er glimrende summeret op i en *Economist*-artikel, "Aid to the Rescue", 14. august, 2014. <http://www.economist.com/news/finance-and>

economics/21612183-new-research-suggests-development-aid-does-foster-growth-but-what-cost-aid (9. december, 2018). Økonomen Steven Radelet tilbyder i en blog fra 2017 på The Brookings Institution en nyere oversigt over debatten med nogenlunde samme konklusion: <https://www.brookings.edu/blog/future-development/2017/05/08/once-more-into-the-breach-does-foreign-aid-work/> (1. maj 2019).

7. For 2001-valget, se fx "Ulandsbistand og danske sygehuse", *Dagbladet Holstebro-Struer*, 15. november 2001, som er en beskrivelse af et valgmøde, hvor ulandsbistand i forhold til sygehuse blev det mest diskuterede emne; "Valgtemaer 2001: Det er tid til forandring", *Politiken*, 3. november 2001, hvor Anders Fogh Rasmussen skitserer Venstres prioritering af sundhedssektoren. For 2015-valget, se fx "Debat: Nej, vi kan forbedre uden vækst", *BT*, 27. maj 2015, hvor Sophie Løhde argumenterer for at løfte sundhedsområdet og hente penge på bistanden; eller Frederik Buhl Kristensen, "Hvor skal Venstres nulvækst gælde?", *Politiken*, 24. maj, 2015.
8. Se Folketingsdebat i 1998. http://webarkiv.ft.dk/?/Samling/19971/salen/F3_BEH1_10_2_49.htm
9. Martin Paldam fandt, at halvdelen af projekterne var lykkedes. Som han selv udtrykte det, kan det også tolkes positivt: I verdensbanken vurderer man en succesrate på 50 pct. for at være høj. Interview, 22. oktober 2018, Aarhus.
10. Se høringsen fra 27. januar 2015 på <http://www.ft.dk/webtv/video/20131/uru/tv.2566.aspx?as=1#player>
11. Interview, seniorforsker emeritus ved ODI, London, 7. november; professorial fellow ved IDS, Brighton, 6. november; konsulent og medstifter af the politypractice, London, 7. november; tidligere chef for DFID's governance-enhed, Skype, 8. december 2018.

Litteratur

- Albæk, Erik (1995). Between knowledge and power: Utilization of social science in public policy making. *Policy Sciences* 28: 79-100.
- Arndt, Channing, Sam Jones og Finn Tarp (2015). What is the aggregate economic rate of return to foreign aid? *The World Bank Economic Review* 30 (3): 446-474.
- Aza, Ondine (2016). British Official Development Assistance (ODA) and the 2008 financial crisis: A noteworthy commitment or a self-interested strategy? *French Journal of British Studies* XXI-2.
- Bach, Christian Friis, Thorsten Borring Olesen, Sune Kaur-Pedersen og Jan Pedersen (2008). *Idealer og realiteter. Dansk udviklingspolitik historie 1945-2005*. København: Gyldendal.

- Boesen, Nils og Ole Therkildsen (2005). *A Results-oriented Approach to Capacity Change*. København: Udenrigsministeriet.
- Boone, Peter (1996). Politics and the effectiveness of aid. *European Economic Review* 40 (2): 289-329.
- Booth, David (2012). Working with the grain and swimming against the tide. *Public Management Review* 14 (2): 163-180. DOI: 10.1080/14719037.2012.657959.
- Booth, David (2015). Still watering white elephants? The blueprint versus process debate thirty years on, i Anne Mette Kjær, Lars Engberg-Pedersen og Lars Buur (red.), *Perspectives on Politics, Production and Public Administration in Africa*. København: Dansk Institut for Internationale Studier.
- Booth, David og Sue Unsworth (2014). Politically smart, locally led development. *ODI Discussion Paper*. London: Overseas Development Institute.
- Breum, Martin (1998). K baner vejen for Venstre. *Information*, 17 september.
- Brückner, Marcus (2013). On the simultaneity problem in the aid growth debate. *Journal of Applied Econometrics* 28 (1): 126-150.
- Brunbech, Peter Yding og Thorsten Borring Olesen (2013). The late front-runner: Denmark and the ODA percentage question, 1960-2008, i Thorsten Borring Olesen, Helge Ø. Pharo og Kristian Paaskesen (red.), *Saints and Sinners: Official Development Aid and its Dynamics in a Historical and Comparative Perspective*. Oslo: Akademika forlag.
- Burnside, Craig og David Dollar (2000). Aid, policies, and growth. *The American Economic Review* 90 (4): 847-868.
- Cassen, Robert (1994). *Does Aid Work?* Oxford: Oxford University Press.
- Cassidy, Caroline (2017). Structural transformation in Africa: Impact Case Study. *Working paper, Growth Research Programme*. London: Overseas Development Institute.
- Christiansen, Peter Munk og Asbjørn Sonne Nørgaard (2006). *Demokrati, magt og politik i Danmark*. København: Gyldendal.
- Collier, Paul og David Dollar (2001). Can the world cut poverty in half? How policy reform and effective aid can meet international development goals. *World Development* 29 (11): 1787-1802.
- Court, Julius og Simon Maxwell (2005). Policy entrepreneurship for poverty reduction: bridging research and policy in international development. *Journal of International Development* 17 (6): 713-725.
- Court, Julius og John Young (2006). Bridging research and policy in international development: an analytical and practical framework. *Development in Practice* 16 (1): 85-90.
- Dalgaard, Carl-Johan, Finn Tarp og Henrik Hansen (2004). On the empirics of foreign aid and growth. *The Economic Journal* 114: 191-216.

- Dasandi, Niheer, Edward Laws, Heather Marquette og Mark Robinson (2019). What does the evidence tell us about ‘thinking and working politically’ in development assistance? *WIDER Working Paper* 2019/12.
- De Vibe, Maja, Ingeborg Hovland og John Young (2002). Bridging research and policy: An annotated bibliography. *Working Paper 174*. London: Overseas Development Institute.
- Doucouliafos, Christos og Martin Paldam (2014). Finally a breakthrough? The recent rise in the size of the estimates of aid effectiveness, i Mak Arvin (red.), *Handbook on the Economics of Foreign Aid*. Edward Elgar. http://econ.au.dk/fileadmin/site_files/filer_oekonomi/Working_Papers/Economics/2014/wp14_07.pdf (9. december 2018).
- Dreher, Axel og Sarah Langlotz (2015). Aid and growth: New evidence using an excludable instrument. *CESifo Working Paper Series 5515*. CESifo Group Munich.
- Duncan, Alex, Iffad Shariff, Pierre Landell-Mills, David Hulme og Jayanta Roy (2002). *Supporting the Drivers of Pro-Poor Change*. DfId, Bangladesh Country Office.
- Engberg-Pedersen, Lars (2018). Dér røg barnet ud med badevandet. *Globalnyt*, 9. februar. <https://globalnyt.dk/content/der-roeg-barnet-ud-med-badevandet> (1. maj, 2019).
- Engberg-Pedersen, Lars og Adam Moe Fejerskov (2018). The transformation of Danish Foreign Aid. *Danish Foreign Policy Review* 2018: 138-158.
- Engel, Susan (2014). The not-so-great aid debate. *Third World Quarterly* 35 (8): 1374-1389.
- Evans, David (2017). The right data at the right time: How to effectively communicate research to policy-makers. World Bank blog. <http://blogs.worldbank.org/developmenttalk/right-data-right-time-how-effectively-communicate-research-policy-makers> (januar 2019).
- Financial Times (2014). David Cameron’s foreign aid pledge to cost extra 1£bn, 4. december.
- Foreman, Jonathan (2013). How your money is squandered on foreign aid. *Daily News*, 1. januar.
- Frey, Kathryn (2010). Revising road safety policy: The role of systematic evidence in Switzerland. *Governance: An International Journal of Policy, Administration, and Institutions* 23 (4): 667-690.
- Galiani, Sebastian, Stephen Knack, Lixin Colin Xu og Ben Zou (2017). The effect of aid on growth: Evidence from a quasi-experiment. *Journal of Economic Growth* 22: 1-33. doi: 10.1007/s10887-016-9137-4.
- Gerring, John (2007). *Case-Study Research. Principles and Practices*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Giddens, Anthony (1984). *The Constitution of Society*. Cambridge: Polity Press.

- Grindle, Merilee S. (2004). Good enough governance: Poverty reduction and reform in developing countries. *Governance: An International Journal of Policy, Administration and Institutions* 17 (4): 525-548. doi: <http://dx.doi.org/10.1111/j.0952-1895.2004.00256.x>
- Grindle, Merilee og John Thomas (1991). *Public Choice and Policy Change. The Political Economy of Reform in Developing Countries*. Baltimore and London: Johns Hopkins University Press.
- Hansen, Henrik og Finn Tarp (2000). Policy arena aid effectiveness disputed. *Journal of International Development* 12: 375-398.
- Hansen, Henrik og Finn Tarp (2001). Aid and growth regressions. *Journal of Development Economics* 64 (2): 547-570. doi: 10.1016/S0304-3878(00)00150-4
- Harris, Roger (2015). The impact of research on development policy and practice: This much we know, pp. 21-43 i Arul Chib, Julian May og Roxana Barrantes (red). *Impact of Information Society Research in the Global South*. Springer online book-chapter https://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2F978-981-287-381-1_2.pdf (1. maj 2019).
- Heppell, Timothy, Andrew Crines og David Jeffery (2017). The UK Government and the 0.7 % international aid target: Opinion among Conservative parliamentarians. *British Journal of Politics and International Relations* 19 (4): 895-909.
- Holm, Hans-Henrik (1982). *Hvad Danmark gør*. En analyse af dansk u-landspolitik. Aarhus: Politica.
- Hyden, Goran (1983). *No Shortcuts to Progress: African Development Management in Perspective*. New York: Heinemann.
- Hyden, Goran (2005) Why do things happen the way they do? A power analysis of Tanzania, Sida. http://hei.unige.ch/news/files/Goran_Hyden_Power_analysis.pdf.
- Jacobsen, Christian Bøtcher og Ole Helby Petersen (2019). Samarbejde mellem forskning og praksis i forvaltningsforskningen: potentialer, barrierer og løsningsmuligheder. *Politica* 51 (3): 269-287
- Kjær, Anne Mette (2014). From “good” to “growth-enhancing governance”: Emerging research agendas on Africa’s political economy. *Governance in Africa* 1 (1): 2. doi: <http://dx.doi.org/10.5334/gia.ac>
- Kovsted, Jens, Eva Broegaard og Ole Winckler Andersen (2012). *Hjælper vi? En introduktion til evaluering af udviklingsbistand*. København: Jurist og Økonomforbundets Forlag
- Lancaster, Carol (2007). *Foreign Aid: Diplomacy, Development, Domestic Politics*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Leftwich, Adrian (1993). Governance, democracy and development in the Third World. *Third World Quarterly* 13 (3): 605-626.

- Lejano, Raul P. og Jennifer Dodge (2017). The narrative properties of ideology: The adversarial turn and climate skepticism in the USA. *Policy Sciences* 50: 195-215.
- Levy, Victor (1988). Aid and growth in Sub Saharan Africa: The recent experience. *European Economic Review* 32 (9): 1777-1795.
- Marcussen, Martin (2018). Dag-til-dag indsatser fjerner fokus fra den udviklingspolitiske strategi. *Altinget*, 27. august.
- McLoughlin, Claire (2012). Topic guide on political economy analysis. *Working Paper*. Governance and Social Development Resource Centre. <https://gsdrc.org/topic-guides/political-economy-analysis/>
- Moore, Mick (2001). Political underdevelopment: What causes “bad governance”. *Public Management Review* 3 (3): 385-418. doi: 10.1080/14616670110050020.
- Moore, Mick og James Putzel (1999). Thinking strategically about politics and poverty. *IDS Working Paper 101*. Sussex: International Development Studies.
- Mosley, Paul (1986). Aid effectiveness: The micro-macro paradox. *IDS-Bulletin* 17 (2): 22-27.
- OECD-DAC (2009). *Donor Approaches to Governance Assessments. A 2009 Sourcebook*. <https://europa.eu/capacity4dev/governance/document/donor-approaches-governance-assessments-2009-sourcebook>
- Olsen, Gorm Rye (1995). Dansk udviklingspolitik. Kompromisets kunst. *Politica* 27 (2): 195-212.
- Oreskes, Naomi (2004). Science and public policy: What’s proof got to do with it? *Environmental Science and Policy* 7: 369-383.
- Paldam, Martin (1997). *Dansk u-landshjælp – altruismens politiske økonomi*. Aarhus: Rockwool Fonden, Aarhus Universitetsforlag.
- Riddell, Roger C. (1987/2007). *Does Foreign Aid Really Work?* Oxford: Oxford University Press.
- Scott, Martin (2017). Does the Daily Mail’s criticism of foreign aid matter? *The Guardian*, 23. juni.
- Skocpol, Theda (1992). *Protecting Soldiers and Mothers: The Political Origins of Social Policy in the United States*. Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Stone, Diane (2009). RAPID knowledge: Bridging research and policy at the Overseas Development Institute. *Public Administration and Development* 29: 303-315.
- Therkildsen, Ole (1988). *Watering White Elephants? Lessons from Donor Funded Planning and implementation of rural water supplies in Tanzania*. Uppsala: Scandinavian Institute of African Studies.
- Thomas, John og Merilee Grindle (1990). After the decision: Implementing policy reforms in developing countries. *World Development* 18 (8): 1163-1181

- Tilley, Helen, Louise Shaxson, John Yong, Joanna Rea og Louise Ball (2017). *10 Things to Know about How to Influence Policy with Research*. London: Overseas Development Institute.
- Tran, Mark (2012). The politics of UK aid explained. *The Guardian*, 26. september. <https://www.theguardian.com/global-development/2012/sep/26/the-politics-uk-aid-explained>
- Unsworth, Sue (2001). Understanding pro-poor change: A discussion paper. Department for International Development.
- Unsworth, Sue (2002). Understanding incentives and capacity for poverty reduction: What should donors do differently? Department for International Development.
- Unsworth, Sue (2003) *Better Government for Poverty Reduction: More Effective Partnerships for Change*. London: Department for International Development.
- Warrener, Debbie (2004). The drivers of change approach. *Synthesis Paper 3*. London: Overseas Development Institute, London.
- Weiss, Carol (1979). The many meanings of research utilization. *Public Administration Review* 39 (5): 426-431.
- Winter, Søren C. og Vibeke Lehmann Nielsen (2008). *Implementering af politik*. København: Hans Reitzels Forlag.